

Bildningsnämndens hantering av riktade statsbidrag

Motala kommun

December 2021

Innehåll

Innehåll	1
Sammanfattning	2
1. Inledning	3
2. Granskningsresultat	5
Bilagor	12

Sammanfattning

Deloitte AB har av de förtroendevalda revisorerna i Motala kommun fått uppdraget att genomföra en granskning avseende bildningsnämndens hantering av riktade statsbidrag.

Revisionsfråga

Hur arbetar bildningsnämnden med de möjligheter som finns att söka riktade statsbidrag. Har nämnden en tydlig organisering av arbetet med riktade statsbidrag?

Svar på revisionsfråga

Vår bedömning är att bildningsnämnden till viss del arbetar med de möjligheter som finns att söka riktade statsbidrag.

Vår bedömning är att bildningsnämnden till viss del har en tydlig organisering av arbetet med riktade statsbidrag. *Vår bedömning bygger på att det finns ett aktivt arbete inom förvaltningen med tydliga rutiner och ansvar, men vi menar att nämnden kan utveckla sitt arbete inom området.*

Iakttagelser

Nedan presenteras de väsentligaste iakttagelserna vi identifierat i granskningen.

- Bildningsnämnden beviljades mer medel sett i kronor per barn- och elev än rikssnittet under 2020. Skillnaden motsvarar cirka 7,5 mnkr. Tidigare jämförda år har nämnden beviljats mindre än rikssnittet.
- Bildningsnämnden återbetalar en högre andel av beviljade belopp än jämförda kommuner. Under 2021 betalades närmare 10 mnkr tillbaka vilket motsvarar cirka 14 % av beviljade medel 2020.
- Det saknas en politisk beslutad strategi/riktlinje som anger hur bildningsnämndens verksamheter ska arbeta med riktade bidrag.
- Vid resursfördelningen i beslutad budget inför 2022 räknar bildningsnämnden med drygt 134 mnkr i riktade och andra bidrag under 2022.

- Det finns inom förvaltningen en organisation med tydliga rutiner och ansvarsfördelning gällande identifiera, ansöka om och redovisa bidrag.
- Verksamhetscheferna och rektorerna är ansvariga för att riktade bidrag används i enlighet med ansökningsunderlaget. Det saknas i dagsläget en tydlig kontrollfunktion som säkerställer att detta sker i praktiken.
- Bildningsnämnden har i sin interna kontrollplan under flera år tagit upp risken med de riktade bidragen. Risken har dock accepterats och det finns inga kontrollmoment kopplade till den identifierade risken.
- Bildningsnämnden följer inte arbetet med riktade bidrag på ett strukturerad och systematisk sätt. Nämnden informeras månadsvis om den samlade ekonomin kopplat till bidrag, men på nämndnivå saknas uppföljning av vilka effekter arbetet med bidragen leder till.

Rekommendationer

Med utgångspunkt i ovanstående iakttagelser rekommenderar vi bildningsnämnden att:

- Tydliggöra nämndens ambition och vilja för arbetet med riktade statsbidrag.
- Utredda skillnaden mellan beviljade och återbetalda medel och genomföra åtgärder för att minska andelen återbetalda medel.
- Tydliggöra konsekvenserna för nämndens arbete vid utebliven finansiering av budgeterade bidrag.
- Utveckla uppföljning och utvärdering av arbetet med riktade bidrag (ink. följa upp effekter av riktade statsbidrag).

Jönköping, december 2021

DELOITTE AB

Jimmy Lindberg

Projektledare

Shkurte Bilalli

Projektdeltagare

1. Inledning

Bakgrund

Den verksamhet som bedrivs av kommuner finansieras huvudsakligen genom det kommunala skatteuttaget som regleras i kommunallagens 2 kap 5 §. En betydande del av finansieringen sker idag också via statsbidrag. Dessa kan vara generella och räknas då fram baserat på exempelvis invånarantal och åldersstruktur. En stor del kan även vara så kallade riktade statsbidrag, och är då ofta tidsbegränsade och knutna till en viss prestation eller åtgärd från kommunernas sida. Riktade ekonomiska bidrag är ett av många sätt för att styra verksamheter i en specifik riktning och de används för att påverka hur huvudmännen gör prioriteringar inom sina verksamheter. Genom förstärkta ekonomiska resurser kan bidragen skapa bättre förutsättningar för utveckling, lärande och goda resultat för verksamheternas huvudsakliga målgrupper.

Den stora omfattningen av bidrag för olika verksamheter ställer dock höga krav på kommunen i form av rutiner, strukturer och kompetens för att hantera bidragen, från identifiering av möjliga bidrag att söka till redovisning och uppföljning att bidragen används på ett effektivt sätt. Med tanke på ovanstående bedömer revisorerna det angeläget med en granskning i syfte att kartlägga och beskriva hur nämnden arbetar med riktade statsbidrag.

Syfte och avgränsning

Granskningens syfte är att kartlägga och beskriva hur nämnden arbetar med riktade statsbidrag.

Revisionsfråga

Hur arbetar bildningsnämnden med de möjligheter som finns att söka riktade statsbidrag. Har nämnden en tydlig organisering av arbetet med riktade statsbidrag?

Kontrollpunkt

- Ligger Motala kommuns beviljade riktade statsbidrag i linje med riket och liknande kommuner (mätt i beviljat bidrag, kr/invånare och kr/barn- och elevantal)?
- Finns några centrala styrdokument, riktlinjer eller policys, till exempel bidragsstrategi, som avser riktade statsbidrag?
- Finns en organisation och en tydlig ansvarsfördelning för att bevaka, analysera behov av och söka riktade statsbidrag?
- Har nämnden ändamålsenliga rutiner för hantering av riktade statsbidrag?
- Följer nämnden upp och säkerställer att de riktade bidragen används på ett ändamålsenligt sätt?

Metod och granskningsinriktning

Granskning genomfördes genom dokumentstudier/granskning, jämförelse av intern och offentlig statistik samt intervju med utredare på bildningsförvaltningen.

Granskningen har delats in i följande sju faser:

- Planering av intervjuer.
- Samla fakta/underlag genom intervjuer och dokumentgranskning.
- Genomgång, sammanställning och analys av insamlat material. Vid behov komplettering med mer material.
- Framtagning av viktiga iakttagelser och rekommendationer samt svar på revisionsfråga.
- Rapportskrivning inkl. sakavstämning.
- Presentation av rapport till revisorer.

| Inledning

- Godkänd rapport skickas till berörda nämnder & revisorer.

Intervjuer

Intervjuer har genomförts med utredare på bildningsförvaltningen.

Revisionskriterier

- Kommunallagen
- Bildningsnämndens reglemente
- Statsbidragsförordningar

Kvalitetssäkring

Kvalitetssäkring har skett genom Deloitte's interna kvalitetssäkringssystem. Rapporten har även kvalitetssäkrats av de intervjuade personerna.

Allmänt om statliga bidrag

Statsbidrag går att dela upp i två huvudkategorier – generella och riktade statsbidrag. Den förstnämnda handlar om de bidrag en kommun tar emot utan motprestation och baseras på faktorer som kommunen i regel inte bestämmer över själv. Det finns inget krav att redovisa var medlen har använts till. Riktade statsbidrag är däremot öronmärkta för ett speciellt ändamål och kräver att kommunen både ansöker om medel och redovisar var medlen används till. De riktade statsbidrag innebär därför en ökad administration för kommuner och kräver att de själva aktivt arbetar med dem för att få ta del av medel. Enligt en rapport från Statskontoret har de under 2020 identifierat totalt 183 riktade statsbidrag, vilket är fler än 2019. Framförallt har en ökning skett inom vård- och omsorgssektorn till följd av Covid-19. Under 2020 betalade staten ut 34 miljarder kronor i riktade statsbidrag. För att sätta det i relation till något, så innebär det att om vi gör en förenklad uträkning baserad på utbetalda statsbidrag delat med antal invånare (per 31 december 2020), så skulle det för Motalas del innebära att de fått 143 mnkr utbetalt i riktade bidrag totalt i kommunen.

Urval jämförelsekommuner

Att jämföra bidra mellan kommuner är svårt då många olika variabler påverkar. Kommunens möjlighet att söka är ofta relaterat till antal personer inom respektive sökbara områden. Vid jämförande med andra kommuner har hänsyn tagit till ett antal parametrar för att skapa jämförelser som är baserad på så rättvisande underlag som möjligt.

- Kommuner med liknande andel av befolkningen 1–19 år av totalt antal invånare,
- Kommuner med liknande andel av befolkningen 1–5 år av totalt antal invånare,
- Kommuner med liknande andel av befolkningen 6-15 år av totalt antal invånare,
- Kommuner med liknande andel av befolkningen 15-19 år av totalt antal invånare.

Avsikten är att jämföra kommuner med liknande befolkning vilket bör ge ett underlag för att uttala sig om den beviljade andelen i Motala ligger på en lägre, liknande eller högre nivå. Då bidragen oftast söks utifrån antal gör vi bedömningen att de jämförda kommunerna procentuellt sett bör vara relativt lika.

Hänsyn har inte tagits till respektive kommunens andel av barn och elever i fristående förskola annat än i de fall resultatet har stuckit ut väldigt från övriga kommuner. En kommun med hög andel barn och elever i fristående alternativ får en lägre bidragsnivå vid ansökan än om kommunen är huvudman.

Tolkning av slutbedömning

Nedan beskrivs hur svaren på revisionsfrågan bör tolkas.

BEDÖMNING	KRITERIER
Är ... → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll.	Mer än 90 % i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda.
I huvudsak → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll	Mellan 70-90 % i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda eller vid några få lindriga avvikelser/brister.
Till stor del → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll	Mellan 40-69 % i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda eller vid några få kännbara avvikelser/brister.
Till viss del → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll	Mellan 20-39 % i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda eller vid några få allvarliga avvikelser/brister.
Ej → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll	Mindre än 20 % i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda eller vid några få mycket allvarliga avvikelser/brister.

2. Granskningsresultat

Utifrån genomförda intervjuer och granskat material har en övergripande beskrivning av bildningsnämndens hantering av riktade bidrag gjorts nedan. De iakttagelser som framkommit till följd av intervjuer och dokumentstudier redogörs under den rubrik som ansetts mest lämplig.

Ligger Motala kommuns beviljade riktade statsbidrag i linje med riket och liknande kommuner (mätt i beviljat bidrag, kr/invånare och kr/barn- och elevantal)?

Majoriteten riktade statsbidrag söks av nämnden från Skolverket. Vi har därför begärt och tagit del av statistik från Skolverket gällande beviljade och återbetalda belopp för Motala, riket och utvalda kommuner. Vi har valt att fokusera på utfall av statsbidrag åren 2018–2020 på grund av att under 2016–2017 hade inte myndigheten digitaliserat sitt förfogande till fullo och informationen kan därmed ge missvisande och inkorrekta belopp.

Enligt Skolverkets statistik betalades det ut följande belopp till Motala kommun under de 3 åren (avrundat i mnkr), se tabell 1 nedan:

2018	2019	2020
138	138	164

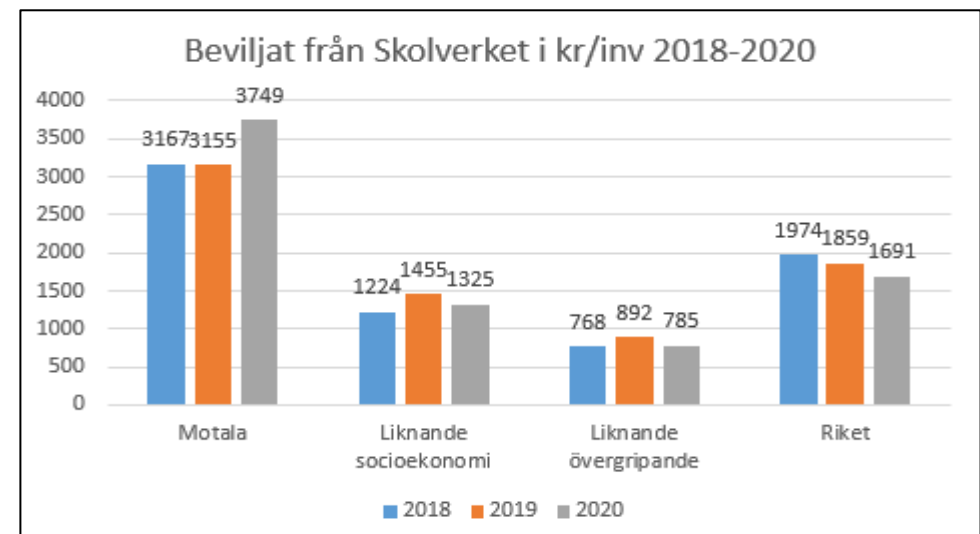
Tabell 1:

Vi kan konstatera att utbetalningarna har ökat mellan de 3 åren med 26 mnkr, vilket motsvarar en ökning på närmare 19 %.

I granskningen har vi haft som avsikt att ställa Motala kommuns siffror i jämförelse till liknande kommuner och riket då siffrorna i sig inte säger något. Även om tabellen ovan indikerar en ökning kan andra kommuner ökat mer eller mindre under samma år.

Figur 1 visar därför på beviljat bidrag i Motala kommun, riket och jämförbara kommuner under 2018–2020.

Vi kan av utfall konstatera att Motala kommun verkar beviljats mer i bidrag i jämförelse med jämförbara kommuner och riket. Skillnaden mellan Motala kommun och riket i kronor under 2020 visar att Motala kommun skulle ha beviljats närmare 90 mnkr mer än rikssnittet. Vi ser även att skillnaden mellan Motala och våra övriga jämförda kommuner är ännu större.

Figur 1: Beviljat belopp i kr/inv, källa: Skolverket

Att jämföra utfall mot invånare är alltid svårt då ett stort antal invånare inte per automatik innebär att kommunen kan ansöka om medel för dem enligt vårt tidigare resonemang av urval av kommuner. Vi vill därför även jämföra totalt sökt belopp i förhållande till barn och elever i kommunal skola i respektive kommun.

Bild 2 redogör för det beviljade beloppet i Motala kommun mellan 2018–2020 per barn och elev under de aktuella åren.

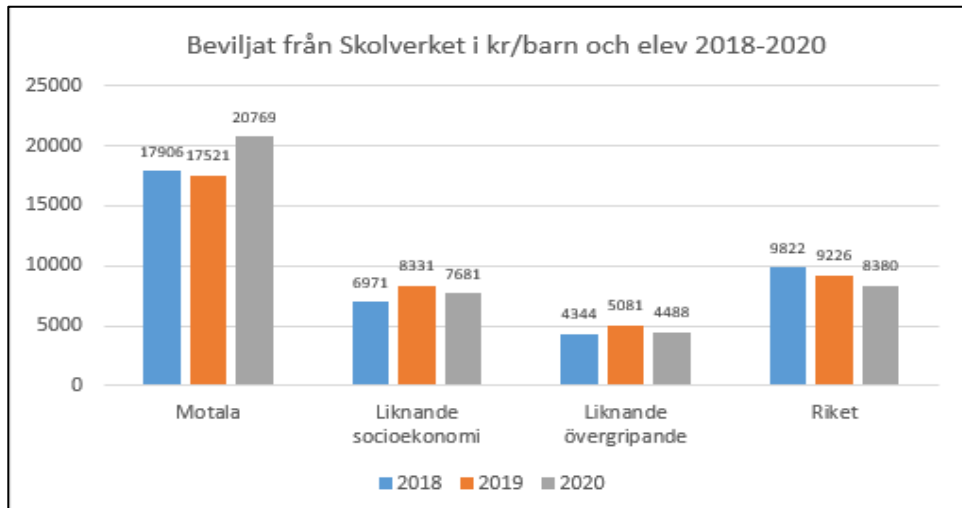

Bild 2: Beviljade medel i kr/barn och elever 2018–2020 Källa: Skolverket samt Kolada.

Av utfallet av figuren ovan kan vi se att det förefaller som att skillnaden sett i kronor per barn- och elev är ännu större än om vi jämför kronor per invånare. Motala kommun hade enligt statistiken 7 877 barn- och elever i kommunal förskola, grundskola och gymnasium under 2020. Skillnaden mot rikssnittet skulle därför innebära att Motala beviljats över 97 mnkr mer i bidrag än kommunerna i riket under 2020.

Av underlaget vi tagit del av från Skolverket konstaterar vi att en stor del av dessa gäller yrkesutbildning (yrkesvux). Detta är ett bidrag som betalas ut till en kommun som administrerar bidraget, men ansökan sker tillsammans med andra kommuner. Utifrån kontakter med verksamhetschef inom yrkesvux kan vi konstatera att Motala kommun ansöker om detta belopp åt hela Östergötlands län och av totalt beviljat belopp så behåller Motala cirka 4 % själva.

Vi har därför valt att inte ta med dessa i kommunens totala beviljade belopp. Inom ramen för granskningen kan vi inte veta exakt hur det förhåller sig med övriga kommuner gällande bidrag för yrkesvux och vi har därför valt att låta de siffrorna vara de samma för övriga jämföra kommuner och riket. Utfallet utan yrkesvux presenteras i bild 3 nedan.

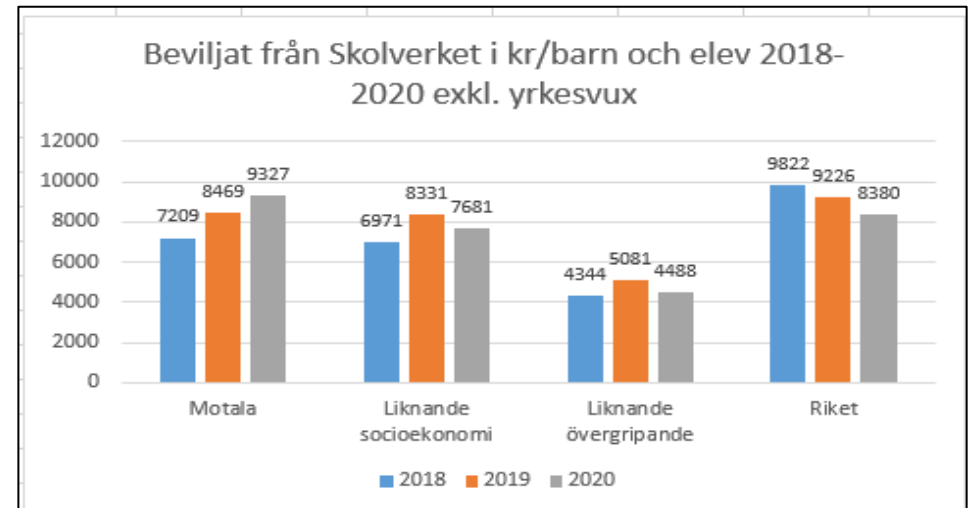

Bild 3: Beviljade medel 2018–2020 i kr/barn- och elevantal exkl. yrkesvux i Motala Källa: Skolverket samt Kolada.

Vi ser nu av statistiken att när bidragen som inte ska tillfalla Motala plockas bort så ser utfallet rimligare ut, även om Motala fortsatt beviljas mer än jämförda kommuner och riket för 2020. Skillnaden mellan Motalas beviljade del och rikssnittet blir cirka 7,5 mnkr. Det framgår dock att övriga år har Motala beviljats lägre medel än riket. När dessa medel plockas bort blir också jämförelsetalet bidrag sett i kr per invånare jämnare än vad som framgår i figur 1.

Återbetalning

När ett bidrag beviljats och betalats ut måste kommunen arbeta med det enligt beslutad förordning. Kopplat till arbetet ska medlen förbrukas och i de fall kommunen inte gör åt medel, eller redovisar på ett sätt som inte stämmer överens med förordningen, ska dessa medel återbetalas. Återbetalning sker oftast nästkommande år.

Bild 4 redovisar därför andel återbetalt av beviljade medel i % i förhållande till beviljade medel året innan. I statistiken ingår varken beviljade eller återbetalda medel för yrkesvux för Motala kommun.

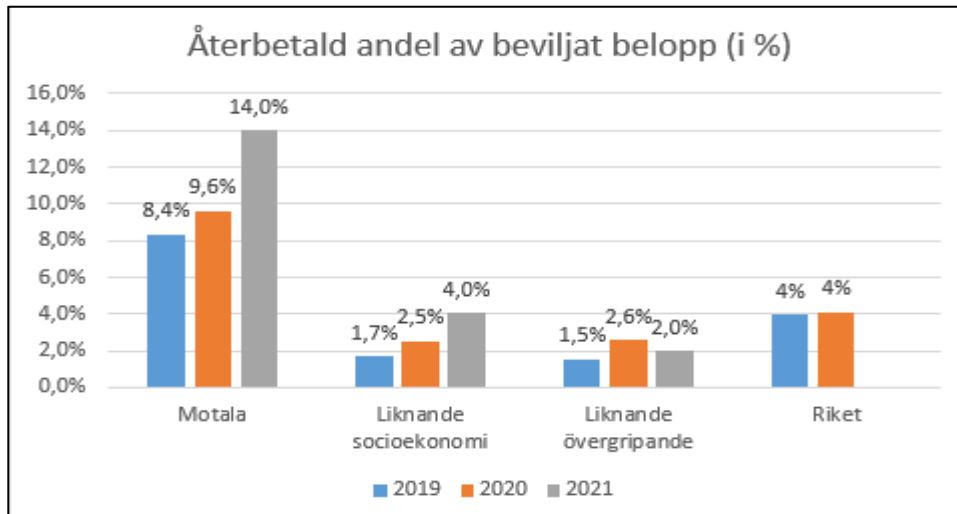

Bild 4: Andel återbetalt av beviljade medel i %. Källa: Skolverket.

Av statistik kan vi se att Motala kommun har en väsentligt högre andel återbetalt belopp än jämförbara kommuner. Uppgifterna visar att 2021 återbetalades 14 % av det beviljade beloppet under 2020. Under 2021 har enligt våra uppgifter närmare 10 mnkr återbetalats. Av underlaget framgår inte vilka bidrag som betalas ut och vi kan därför inte uttala oss om det är något specifikt område där medlen inte används fullt ut.

Kommentar

Statistiken vi tagit del av indikerar att Motala kommun beviljats mer medel från Skolverket under 2018–2020 än jämförda kommuner, även om vi tagit bort den del som rör yrkesvux. En jämförelse mellan kommuner är dock svår utan att utreda samtliga förutsättningar och vår uppfattning är därför att en jämförelse med rikssnittet borde ge en tydligare bild av hur Motala står sig i beviljade medel. Jämfört med riket ser vi att det först är 2020 som kommunen beviljats mer medel än riket.

För bidrag kopplat till Skolverket finns en viss påverkan av andelen barn och elever i kommunal verksamhet. I jämförelse med riket har Motala en väsentligt lägre andel barn och elever i fristående verksamhet, vilket innebär innebära att kommunen procentuellt har möjlighet att ansöka om medel för fler individer än rikssnittet.

Enligt vår uppfattning är också andelen återbetalda medel en viktig del av hanteringen av bidrag. En kommun kan vara bra på att ansöka och få medel, men om ett högt belopp återbetalas kan det indikera på ineffektivitet i arbetet som bidragen ska gå till eller arbetet med ansökan och redovisning.

Här kan vi konstatera att statistiken indikerar att Motala kommun betalar tillbaka bidrag i högre omfattning än jämförda kommuner och riket för samtliga av våra jämförda år. Vi har av underlaget vi tagit del av från Skolverket inte kunnat se vilka bidrag som återbetalats och vi vet därför inte om det finns bidrag som återkommer. Vår uppfattning är att om det finns områden som återkommande återbetalas bör nämnden fundera på om detta är bidrag som ska sökas eller se över hanteringen av det specifika bidraget. Risken är annars att en arbetsinsats görs vid ansökan som leder till nettoförlust för nämnden.

Statistiken indikerar också att om vi jämför nettoutbetalning mellan Motala och rikssnittet, så blir siffrorna per barn- och elever mindre för Motalas del. Vår uppfattning är därför att det finns anledning för nämnden att utreda varför de återbetalar en större andel än andra kommuner och rikssnittet.

Finns några centrala styrdokument, riktlinjer eller policys, till exempel bidragsstrategi, som avser riktade statsbidrag?

Det finns i dagsläget inga av nämnd beslutade styrdokument, riktlinjer eller policys som rör hur nämnden vill arbeta med riktade statsbidrag.

Mål- och resursplan 2022

Vi har tagit del av nämndens mål- och resursplan för 2022 med plan för 2023–2024 där det framgår att nämnden räknar in ett antal riktade statsbidrag vid resursfördelningen till nämndens budget. Av planen framgår att intäkter på 134,1 mnkr beräknas komma till nämnden under 2022. Majoriteten kommer från Skolverket eller Arbetsförmedlingen.

I jämförelse med 2021 ser vi en minskning på totalt 14,8 mnkr i beviljade medel under 2022. Framför allt beräknas bidragen kring arbetsmarknadsprojekt minska (se bilaga 1).

Driftbudgeten för nämnden 2022 är fastställd till 1 142 mnkr. Det innebär att bidragsintäkterna beräknas stå för 11,7 % av nämndens totala budget.

Bedömning och kommentarer

Vi kan av denna granskning konstatera att det i dagsläget saknas styrande dokument från nämnden som redogör för nämndens mål och strategier för riktade statsbidrag.

Det saknas även dokumenterade riktlinjer att applicera i arbetet med bidrag. En avsaknad av riktlinjer kan därmed bidra till en svårighet i att bedöma hur politiken vill/önskar att arbetet bedrivs med riktade bidrag. Det kan även innebära en risk för fri tolkning av nämndens vilja och riskerar att det blir ett personbundet förhållningsätt av sökandet. En tydligare politisk styrning skulle enligt vår bedömning leda till ett tydligare förhållningssätt vid exempelvis ansökan och nyttjande av bidragen för verksamheten.

Vi har dock tagit del av mål- och resursplanen som beskriver att nämnden räknar in ett stort antal bidrag i sin budget, vilket i sig skapar ett tydligt incitament för att arbeta med frågan. Förvaltningen vet via denna vilka bidrag som de förväntas söka för att budgeten ska hållas. Vi menar dock att en strategi skulle kunna tydliggöra hur nämnden ska arbeta om dessa bidrag inte beviljas. Då statsbidragen är föränderliga och vissa riskerar att inte beviljas från ett år till ett annat bör nämnden, enligt vår uppfattning, fundera på hur finansiering ska lösas vid uteblivna bidrag. Beloppen som nämnden räknar med är så pass stora att de om de uteblir kan få konsekvenser för att klara verksamhetens uppdrag och minska möjligheterna till utveckling inom verksamheten.

Finns en organisation och en tydlig ansvarsfördelning för att bevaka, analysera behov av och söka riktade statsbidrag? Har nämnden ändamålsenliga rutiner för detta?

Vi har inför granskning efterfrågat rutiner och ansvarsfördelning för hantering av riktade bidrag från nämnden. Vi har fått svar av förvaltningen och av deras skrivelse framkommer att det finns rutiner för hantering av bidragen.

I underlaget: "Rutiner för hantering av Skolverkets statsbidrag" framkommer att förvaltningen är i behov av rutiner för hantering av statsbidrag för att säkerställa att ansökningen sker på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Underlaget redogör för statsbidragsprocessen vad gäller rutiner för bedömning om statsbidrag ska sökas, ansökan och internfördelning samt uppföljning och redovisning av statsbidrag. Utöver

redogörs dessutom professioners behörighet och befogenheter avseende hantering av Skolverkets statsbidrag (se bilaga 2).

Processen för ansökning sker digitalt via Skolverkets särskilda E-tjänst (digitaliserade ansökningar). Sidan visar även i vilket tidsintervall respektive bidrag går att söka. Vid intervjun framkom att utredningsenheten ansvarar för att se över de aktuella bidrag som går att söka, vilket förmedlas vidare till verksamhetschef och rektorer. Det kan också komma information om bidrag genom nämndens gemensamma e-brevlåda.

Vid intervjun framkom det att utredarna har huvudansvaret för att bistå rektorerna och verksamhetscheferna med ansökning av riktade bidrag. I förvaltningens underlag redogörs att i samband med ledningsgruppens möten beslutas också vilka bidrag som ska sökas och vem som ansvarar för att ansökningen behandlas.

I bild 5 nedan redogör statsbidragsprocessen vad gäller bedömning av vilka bidrag ska sökas av förvaltningen och dess tillvägagångssätt.

Statsbidragsprocessen	
1 Bedömning av om bidrag ska sökas	Ansvarig
1.1 Tar emot information om att statsbidrag finns att söka	BN/VC/Utredare/Annan
1.2 Bevakar Skolverkets hemsida regelbundet	Utredare
1.3 Skickar information vidare till berörda VC och BFVC. Frågan tas till bildningsförvaltningens ledningsgrupp	Mottagare
1.4 Beslut om statsbidraget ska sökas. Bedömning görs av relevans, behov, tidsaspekt och arbetsinsats	Ledningsgrupp
1.5 Om statsbidrag ska sökas utses ansvarig kontaktperson	VC/BFVC

Bild 5: (Källa: Rutiner för hantering av Skolverkets statsbidrag. Motala kommun)

Av förvaltningens information framkommer att bildningsförvaltningen tidigare internt har fastställt en "statsbidragskalender" som innefattar rutiner för sökt belopp, vem som ansvarar för det aktuella bidraget etcetera. Detta har dock visat sig inte vara funktionellt inom bildningsförvaltningen på grund av uppgifterna snabbt blev inaktuella.

| Granskningsresultat

Det finns i dagsläget ett antal utredare som arbetar med olika bidrag fördelade mellan varandra, men enligt intervjun arbetar dessa tätt och utbyter erfarenheter. Enligt utredaren är det en ständigt pågående diskussion inom förvaltningen att effektivisera processen för ansökningar av statsbidrag. Ett exempel som lyfts fram är att numer arbetar med schabloniserade löner för olika personalkategorier, vilket bedöms spara tid vid framförallt redovisning av bidrag då uträkningar inte behöver göras på varje enskild individ som berörs av bidraget.

Vid intervjun framkom att efter bidrag beviljats delegeras ansvaret vidare ut i organisationen för hantering av medlen, oftast till verksamhetschef eller rektorer. Dessa professioner är ansvariga för att komma igång med arbetet och följa de förordningar som finns kopplat till statsbidraget. Utredningsenheten ges inte någon vidare återkoppling än att ansökningen har skickats in till Skolverket enligt intervjupersonen. Vi noterar av rutinen att det inte finns något moment som syftar till att kontrollera att ansökan stämmer överens med verksamhetens intention, om detta sker så görs det i så fall av verksamhetschefen. Enligt uppgift från förvaltningen informerar utredaren alltid utförligt om förutsättningar och förordningar kring statsbidragen och granskar på övergripande nivå information till såväl ansökningar som redovisningar.

Ekonomerna inom bildningsnämnden ansvarar för att ta emot beviljade medlen och fördela medlen till rätt enheter. Dock är det utredarenhetens uppgift att hålla koll på när respektive bidrag ska redovisas och vilket underlag som krävs vid redovisning. Underlaget samlas in från respektive rektor som tagit del av medlen och lämnas in till utredaren.

Vid intervjun framkom att förvaltningen har försökt implementera projektkoder för att möjliggöra att följa upp konteringen av bidragen. Detta upplevs idag inte fullt tillfredsställande och i korthet innebär detta att nämnden inte har möjlighet idag att följa upp specifika bidrag fullt ut.

Ansvarsfördelning

I bildningsnämndens reglemente finns inget som berör hur eller att nämnden ska arbeta aktivt med riktade bidrag, förutom att följa fullmäktiges mål. Nedanstående text är ett utdrag från Motala kommuns reglemente:

Nämnderna har ansvar för att verksamheten är ändamålsenlig, kostnadseffektiv och rättssäker samt för utveckling av verksamheten. Nämnderna prioriterar och fördelar den

ekonomiska ram som fastställts av fullmäktige och har ansvar för att beslutad Mål och Resursplan följs.

Nedanstående tabell 2 är ett utdrag från bildningsnämndens delegationsordning i Motala kommun. Av beslutad delegationsordning framgår att förvaltningschef har delegationsrätt att underteckna ansökningar om statsbidrag och andra förekommande bidrag.

Ärende	Delegat	Möjlighet till vidaredelegation
Söka bidrag från extern part och teckna avtal i samband med bidragsansökningar. I de fall då nämndsavgörande efterfrågas.	BNO (ordförande nämnd)	-
Behörig att underteckna ansökningar om statsbidrag och andra förekommande bidrag.	FVC	Ja

Tabell 2: (Källa: Bildningsnämndens delegationsordning Motala kommun)

Av delegationsordningen framgår att förvaltningschefen har möjlighet att vidaredelegera behörigheten att ansöka om bidragen. Vi har i granskningen tagit del av underlag som visar att detta gjorts till verksamhetschef.

I ovanstående nämnd rutin redogörs för behörighetsfördelningen i Skolverkets e-tjänst. Biträdande förvaltningschef och verksamhetschef har behörighet till att skicka in ansökan om riktade statsbidrag till Skolverket. Däremot har utredningsenheten möjlighet och behörighet till att se och arbeta med samtliga bidrag, dock har de inte behörighet i att skicka ansökningen av bidrag (se bilaga 3).

Bedömning och kommentarer

Utifrån vår granskning kan vi se att det inte finns reglerat att nämnden aktivt måste arbeta med riktade bidrag. Som tidigare har vi belyst att det saknas en strategi från nämnden, men vi kan konstatera att det finns en organisation, ansvarsfördelning och rutiner inom förvaltningen. Rutinen pekar ut i vilken ordning saker ska genomföras och av vem. Då förvaltningen har ett antal utredare till förfogande gör vi bedömningen att risken för personbundenheten minskar.

Vi noterar även att det finns rutiner inom övriga områden som nämnden hanterar bidragen inom och sammantaget är vår uppfattning att nuvarande rutiner och ansvarsfördelning

| Granskningsresultat

skapar en förutsättning för att arbeta effektivt med riktade statsbidrag i stort inom förvaltningen.

Däremot noterar vi att det enligt vår uppfattning saknas vissa moment gällande uppföljning och rapportering av beviljade bidrag till framför allt nämnd, detta behandlas dock i kommande frågeställning i rapporten.

Vi ser också att det kan finnas anledning att se över att lyfta in ett tydligare kontrollmoment i kedjan som tydliggör vem som har ansvaret att kontrollera att det underlag som lämnas in vid ansökan och redovisning stämmer överens med förordningen, men framför allt med vad verksamheten vill uppnå. Faran är annars att ansökan lämnas in på ett sådant sätt att verksamheten inte kan genomföra det.

Vi noterar exempelvis att Motala förefaller ha en högre andel återbetalda medel än jämförda kommuner och detta skulle kunna vara ett område som kan påverka utfallet.

Följer nämnden upp och säkerställer att de riktade bidragen används på ett ändamålsenligt sätt?

I vår granskning har vi undersökt hur nämnden följer upp och hur de säkerställer att bidragen används på ett ändamålsenligt sätt, dvs. används medlen som beviljats och leder de beviljade bidragen till kvalitetshöjning för verksamheten.

Vi har tagit del av protokoll ett år tillbaka och av dessa framgår inte att nämnden vare sig behandlar eller följer upp bidragen mer än i enstaka fall. Om bidragen har lyfts i nämnd så är det för att Skolverket kräver det inför ansökan, inte för att nämnden själva aktivt lyft frågan.

I månadsuppföljningen (se exempel i bild 6 nedan) finns dock en ekonomisk uppföljning gällande bidrag. Men här presenteras bidragen som en gemensam summa och enskilda bidrag särredovisas ej.

Årsredovisning 2020

I bildningsnämndens årsredovisning 2020 redogörs bland annat för en minskning av statliga bidrag. Detta har medfört att effektivisering har implementerats i form av att anpassa verksamheterna. Det rör sig främst om medel för verksamhet kopplat till nyanlända.

SAMMANFATTANDE RESULTATRÄKNING		
År: 2021 Period: November Ansvar: Bildningsnämnd Verksamhet: Verksamhetsstruktur Enhet: Tkr (vänt tecken) Typ: Drift Prognosversion: 11		
Konto	Utf. Jan - Nov 2021	Prognos helår
Anslag	1 028 425	1 119 511
Resursfördelning	556 641	609 192
Försäljning	44 865	54 427
Taxor och avgifter	35 844	38 269
Hyror och arrenden	1 754	2 482
Bidrag	131 939	165 773
Summa INTÄKTER	1 799 467	1 989 653

Bild 6: (Månadsuppföljning ekonomi november 2021 bildningsnämnden Källa: Motala kommun).

Internkontrollplan

Under 2019–2022 har nämnden identifierat risker avseende statsbidrag. Enligt kontrollplanen för 2019 identifierade nämnden en risk kring osäkerheten att statsbidrag består. Nämnden identifierade dessutom behovet av att implementera strategier för hantering av statsbidrag, något som inte genomförts.

I nämndens ”Riskanalys och Internkontrollplan 2022” har statsbidrag återigen identifierats som ett riskområde, se bild 7. Av planen redogörs följande: *osäkerheten kring statsbidrag – förmågan hos verksamheterna att förhålla sig till organisationens ändrande förutsättningar*. Enligt planen har dock beslutats att nämnden accepterar risken och det finns därför ingen åtgärd beslutad kopplat till den identifierade risken.

| Granskningsresultat

För 2022 har följande risker identifierats samt hur de är tänkta att åtgärdas.

Risk	Sannolikhet	Konsekvens	Riskenivå	Åtgärdas via
Kompetensförsörjning	3	4	12	Kompetensförsörjningsplan
Hög/ökad sjukfrånvaro inom förskola och grundskola	2	4	8	Kontinuitetsplan
Lokalförsörjning inom alla verksamheter	4	3	12	Lokalförsörjningsplan
Arbetsmiljö påverkas av bristfälligt underhåll av lokaler och anläggningar	4	3	12	Lokalförsörjningsplan
Säkerhetsnivån inom samtliga verksamhetsområden	2	5	10	Verksamhetsplan
Bristfälliga verktyg för prognosuppföljning	3	3	9	Verksamhetsplan
Finansiering av verksamhetsområde Arbetsmarknad/Integration	4	4	16	Internkontrollplan
Finansiering av verksamhet vuxenutbildning/SFI	4	4	16	Internkontrollplan
Antalet barn/elever med stora behov ökar inom alla skolformer	4	2	8	Accepteras
Bristfälliga demografiska prognoser (barn/elev prognoser)	2	4	8	Accepteras
Osäkerhet kring statsbidrag. Förmågan hos verksamheterna att anpassa organisationen till ändrade förutsättningar	3	3	9	Accepteras
Bristfällig diarieföring och arkivering pga bristande kunskap om rutiner samt dåligt systemstöd	4	2	8	Accepteras

Bild 7: Riskanalys och Intern kontrollplan 2022 bildningsnämnden (Källa: Motala kommun).

Enligt intervjupersonen behandlas frågan avseende risker med statsbidrag inom gruppen utredare och även diskussioner om osäkerheten i statsbidrag löpande med verksamhetschefer och utvecklingschef.

Utöver ovanstående information sker inga andra uppföljningar av nämnd för att kontrollera att ansökan om riktade statsbidrag stämmer överens med förordningens intention samt uppföljning att bidragen används på ett effektivt sätt. Enligt den intervjuade är det komplext att följa upp hur statsbidraget faktiskt har använts i verksamheten och ansvaret för tillämpningen av bidraget ligger här hos verksamhetschefen och eventuell uppföljning delges inte nämnden.

Bedömning och kommentarer

Baserat på genomförd intervju och protokollgranskning samt underlag som vi delgivit framgår det att nämnden inte följer upp statsbidrag på ett systematiskt sätt. Däremot behandlas frågan gällande riktade statsbidrag i kommunens årsredovisning samt nämndens internkontrollplan, dock väldigt överskådligt.

I bildningsnämndens internkontrollplan har nämnden gjort en riskanalys där risker kopplat till riktade statsbidrag identifierats. Dessa har dock accepterats och lämnats utan åtgärd.

Vi kan konstatera att av mål- och resursplan inför 2022 framgår det att nämnden räknar med att få 134 mnkr i bidrag. Det motsvarar närmare 10 % av nämndens totala budget och

utebliven finansiering skulle innebära stora konsekvenser för nämndens ekonomi och troligtvis även kvalitén i verksamheten.

Vi noterar att nämnden återbetalar en större andel av sina medel än våra jämförda kommuner. Vår uppfattning är därför att nämnden tydligare bör följa effekterna av de bidrag de beviljas, då de enligt reglementet ska arbeta med utveckling av verksamheten, vilket bidragen är syftade till.

Under intervjun framkom det att verksamheten internt diskuterar risker som identifierats och/eller kan tänkas förekomma i samband med riktade statsbidrag och det finns en medvetenhet om hur föränderliga dessa är över tid. Vår uppfattning är dock att en sådan diskussion också måste ske på nämndens initiativ. Dels ur aspekten hur uteblivna bidrag finansieras, dels hur nämnden kan arbeta med bidragen för att öka sina intäkter.

Då statsbidrag är föränderliga och beslut om förändring snabbt kan komma från Skolverket och övriga myndigheter är det av vikt att nämnden tydliggör strategier som belyser konsekvenserna med statsbidrag både vad gäller verksamheten och det ekonomiska. Med andra ord menar vi att detta bör föränsas av en separat riskanalys kopplat till vilken beredskap nämnden har för att på kort sikt hantera en avveckling av kostnader som är kopplade till dessa statsbidrag. Detta bidrar dessutom till att minska risken för nämnden att finansiera detta inom befintlig budget.

Bilagor

Bilaga 1: Finansiering via riktade statsbidrag eller andra större bidrag mål och resursplan 2022.

2.2.4 FINANSIERING VIA RIKTADE STATS BIDRAG ELLER ANDRA STÖRRE BIDRAG

	Budget 2021, mkr	Budget 2022, mkr	Bidragsgivare
Gymnasium			
Introduktionsprogrammet	0,8	0,8	Skolverket
Lärling gymnasium	0,8	0,8	Skolverket
Bidrag RIG	1,2	1,2	Riksidrottsförbundet
Vuxenutbildning			
Lärlingsprojekt vux	6,0	6,1	Skolverket
Yrkesvux	2,9	4,5	Skolverket
Arbetsmarknad/Integration			
Arbetsmarknadsprojekt	54,1	41,5	Arbetsförmedlingen
Bryggan	1,5	0,8	Migrationsverket
Förskola			
Maxtaxa	8,2	8,4	Skolverket
Kvalitetssäkrande åtgärder	2,0	0,0	Skolverket
Kvalitetshöjande åtgärder	0,0	6,3	Skolverket
Förskola, mindre barngrupper	6,1	0,0	Skolverket
Grundskola			
Personalförstärkning Elevhälsan	0,2	3,2	Skolverket (grund- och gymnasieskola)
Läxhjälp	3,4	2,9	Skolverket
Lärarlönelyftet	11,4	11,2	Skolverket (förskola, grund- och gymnasieskola)
Karriärtjänster i skolan (förstelärare)	6,1	6,4	Skolverket (grund- och gymnasieskola och vux)
Likvärdig skola	28,7	29,2	Skolverket
Lärarassistenter	1,9	1,7	Skolverket (grund- och gymnasieskola)
Övrigt			
Etableringsbidrag för flyktingar	13,7	10,1	Migrationsverket
Totalt	148,9	134,1	

Bilaga 2: Statsbidragsprocessen

Statsbidragsprocessen

1 Bedömning av om bidrag ska sökas	Ansvarig
1.1 Tar emot information om att statsbidrag finns att söka	BN/VC/Utredare/Annan
1.2 Bevakar Skolverkets hemsida regelbundet	Utredare
1.3 Skickar information vidare till berörda VC och BFVC. Frågan tas till bildningsförvaltningens ledningsgrupp	Mottagare
1.4 Beslut om statsbidraget ska sökas. Bedömning görs av relevans, behov, tidsaspekt och arbetsinsats	Ledningsgrupp
1.5 Om statsbidrag ska sökas utses ansvarig kontaktperson	VC/BFVC

2 Ansökan och internfördelning	Ansvarig
2.1 Berörda i verksamheten (t.ex. rektorer) kontaktas för ev. inhämtande av information för att söka ett visst bidrag	Kontaktperson
2.2 Statsbidragsansökan förbereds	Kontaktperson
2.3 Statsbidrag söks	VC
2.4 Statsbidrag beviljas	Skolverket
2.5 Beslut fattas om internfördelning	VC
2.6 Om förändringar i internfördelning sker under bidragsperioden informeras alltid kontaktperson och ekonom GLF	VC
2.7 Kopia på beslut ges till ekonom GLF genom e-post alt. loggar ekonom in i e-tjänsten	Kontaktperson
2.8 Projektkod och redovisningssträng beslutas	Ekonom GLF
2.9 Kontering/fördelning beslutas	Ekonom GLF
2.10 Meddelar kontaktperson och GLF ekonomi uppgifter enligt 2.8-2.9	Ekonom GLF
2.11 Berörda i verksamheten informeras om beviljat statsbidrag och hur redovisning och uppföljning ska ske enligt 2.8-2.9	Kontaktperson

3 Uppföljning och redovisning	Ansvarig
3.1 Kontroll av hur bidraget redovisats/projektkodats efter halva bidragsperioden Vid oklarheter kontaktas kontaktperson	Ekonom GLF
3.2 Informerar VC och kontaktar berörda för komplettering av redovisning	Kontaktperson
3.3 Inför slutredovisning av bidraget kontaktas ekonom GLF och berörda i verksamheten för inhämtande av information	Kontaktperson
3.4 Redovisning förbereds	Kontaktperson
3.5 Redovisning skickas in	VC

Rutin för hantering av Skolverkets statsbidrag Sida 2 (2)

(Källa: Rutiner för hantering av Skolverkets statsbidrag – Motala kommun)

Bilaga 3: Behörighetsfördelning i Skolverkets e-tjänst

Behörighet	Funktion
1. Ombud	FVC
2. Representant a) <i>Behörig att skicka in ärenden gällande sitt verksamhetsområde i första hand</i> VC grundskola kan söka samtliga bidrag som avser grundskolan, oavsett årskurs Statsbidrag som omfattar flera verksamhetsområden skickas in av någon av de ansvariga VC Vid frånvaro för ansvarig VC skickas bidrag in av i första hand BFVC och i andra hand någon av övriga VC	VC förskola VC grundskola F-6 VC grundskola 7-9 VC gymn/vux BFVC
2. Representant b) <i>Behörig att se och arbeta med alla bidrag - inte rätt att skicka in ärenden</i> <u>Tillfälligt undantag vid redovisning</u> Enligt delegationsordningen har representant b) inte rätt att skicka in redovisningar. På grund av tekniskt fel vid redovisning med Excel-filer måste representant a) ladda upp Excelfiler. Skolverket ska åtgärda så att det blir möjligt för representant b) att kan ladda upp en fil och representant a) skicka in. För att underlätta handläggningen fram tills Skolverket åtgärdat detta har representant b) rätt att skicka in redovisning via Excel efter avstämning med representant a).	Utredare Utvecklingsstrateg Kundansvarig GLF Ekonom GLF
3. Uppgiftssamordnare <i>Behörig att arbeta med ett eller ett fåtal bidrag</i>	Till exempel Rektorer Elevhälsoschefer HR GLF
4. Uppgiftslämnare <i>Behörig att arbeta med ett eller ett fåtal bidrag för att lägga in begränsad information</i>	Till exempel Administratör

Hantering av statsbidrag i e-tjänsten

I e-tjänsten för statsbidrag ansöks och redovisas statsbidrag från Skolverket. I e-tjänsten finns fyra behörighetsnivåer:

1. Ombud – **en person** per organisation. Ombudet har mandat att skriva under ansökningar och avtal. Det är vanligen en förvaltningschef, skolchef, vd eller ordförande.
2. Representant – **kan vara flera**. Representanten har **tillgång till alla statsbidrag** som organisationen kan söka. Representanten är **någon som har beslutanderätt** och rätt att företräda organisationen, till exempel en rektor eller chef inom förvaltningen.
3. Uppgiftssamordnare - Behörigheten är knuten till **ett specifikt statsbidrag**. En användare kan få behörigheten uppgiftssamordnare till flera statsbidrag. Uppgiftssamordnare kan vara någon som finns centralt i organisationen och som har ansvar för att samordna en bidragsansökan.
4. Uppgiftslämnare - Behörigheten är knuten till **ett specifikt statsbidrag**. En användare kan få behörigheten uppgiftslämnare till ett flertal statsbidrag. Det är endast i statsbidrag som har listor där uppgifter om till exempel skolenheter, lärare eller elever som det kan vara bra att ha användare med behörigheten uppgiftslämnare.

(Källa: Rutiner för hantering av Skolverkets statsbidrag – Motala kommun)

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients' most complex business challenges. To learn more about how Deloitte's approximately 225,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on [LinkedIn](#) or [Twitter](#).

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.